

ובספר יד יוסף על עין יעקב דפוס ווילנא כתב וז"ל: תמוה מה השיב לה על מה ששאלתו, ואמר הגר"א ששר הוא המושל בתורה, והעבד הוא העוסק תמיד ביחודים ותפילות והם החסידים הראשונים שהיו מתפללים בכוונה גדולה. וזה שאמרה כלום חנינא גדול ממך פירוש בתורה, ועל זה השיב לה לאו אלא שאני דומה כשר שאני בקי בכל חדרי התורה יותר ממנו, אך הוא כעבד לפני המלך שיכול לבא אל המלך בכל עת והמלך עושה לו בקשתו, עכ"ל.

ורבי חנינא בן דוסא כשהלך בדרך ופגע בו הגשם ^{העז} ונטרד ממחשבותיו הקדושות ומהיחודים הנוראים שמכוון תמיד, הצטער מאד שהן הן גם לטובת בני דורו כמאמרם ז"ל י: כל העולם ניזון בשביל חנינא בני. אמנם כרגע העולם בנחת בגלל הגשם, אבל לזמן מאוחר יכולה היא הפסקת זרם כוונותיו ויחודיו לגרום להפסד גדול לכל העולם, ולכן פסק מיטרא כדי שרחב"ד יוכל להמשיך בכוונותיו ויחודיו. וכי אתא לביתיה שאין בכוחו של הגשם להטרידו יותר, אמר: כל העולם בצער וכו' אתא מטרא.

עב, ע"ב: עדות ה' נאמנה (תהלים יט, ח) א"ר חייא בר אבא נאמנה היא להעיד בלומדיה.

ופרש"י: לכעיד בלומדיה, מי קיים ומי לא קיים.

ויש להעיר לפי הדרש הזה, מה יהיה הביאור של סוף הפ': מחכימת פתי. ויש להמשיך הדרש, על פי מה שכתוב בספרים שאמו של הגר"א סמוך לפטירתה שאלה את פי בנה מה עליה לטעון בבי"ד של

מעלה, וענה לה: תגידי שם אימא **שהיית אלמנה** עשרים שנה. ויש לומר שהגר"א לשיטתו על פי מה שכתב בספר שם עולם לבעל החפץ חיים (דף ו, א בהגה) וז"ל בקיצור: ושמעתי מזקן איש אמונים ששמע בעצמו מהרה"ג ר' יעקב משה ז"ל שאמר בשם זקנו הגר"א ז"ל, שאלמלא היסורין לא מצאנו ידינו ורגלינו בזה העולם. והענין כי בשעה שנפטר האדם והנשמה עולה למעלה, מתראה לפניו כמין כף שהוא כדי לשקול מעשיו, אם יתגבר הזכות על החוב או להיפך ח"ו. והוא שומע שבת קול יוצאת ומכרזת שיתקבצו זכויותיו שעשה כל ימי חייו, והנה תיכף נקבצו כל המליצים שנבראו מהמצות ועומדים לצד ימין של הכף. ואח"כ יוצאת בת קול שיתקבצו כל עונותיו שעשה, ומתקבצים המונים לבושי שחורים הרבה מאד והכף חוב מכריע מצד ריבויים, ומצד שכוחם יפה מכוחות המליצים, שהעבירות שאדם עושה הן בחפץ ובתשוקה משא"כ המצות. והנשמה מתמרמרת אז מאד וחושבת שמה יהיה בסופה, ובתוך כך בת קול יוצאת ומכרזת יתקבצו כל היסורין שהיה לו בעודו בזה העולם, ומיד נקבצין ועומדין לצד ימין והכף מכריע לזכות כי ע"י היסורין נתכפרו הרבה מעונותיו והוא נשאר בחזקת צדיק, ומודה לה' על כל מה שעבר עליו בעולם הזה, עכ"ד.

והנה לפי זה יהיה המשך הפסוק כך: עדות ה' נאמנה, נאמנה היא להעיד בלומדיה, לפי שהנשמה בעמדה לפני בי"ד של מעלה מסתכלת במצבה העגום והעצוב, ואז התורה שלמד היא מלמדת אותו לטעון טענותיו, ומחכמת אותו

דברים שנאמרו על יד קברה ביום השנה

— ח"י אדר א' תשנ"ז —

הנאמן הרב זלמן דרוק שליט"א

רב ביהכ"נ הגדול ושכונת רחביה ירושלים

בפרשיות אלו אנו קוראים על המשכן וכליו. התורה מספרת שהנשים החכמניות טוו וארגו את העזים, עשו את היריעות. הרמב"ם פוסק שבבניין בית המקדש חייבים כולם, גם אנשים וגם נשים, כמו במשכן. וכבר שאלו המפרשים, הרי בניית בית המקדש היא מצות עשה שהזמן גרמא, וכלל ידוע הוא בגמרא שמכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. הרבה תירוצים ניתנו לדברי הרמב"ם, ואתר התירוצים הוא לפי שיטת הראשונים על קושית התוספות בקידושין (כ"ט, א). הגמרא אומרת שנשים פטורות מלמול, ולומדים זאת מהפסוק "אותו" – ולא אותה. שואלים התוס' במקום – מדוע צריך פסוק, לכאורה זו מצות עשה שהזמן גרמא, כיוון שמלים ביום השמיני, ובלילה הרי לא מלים. התוס' במקום מתרץ תירוצן, התוס' במגילה מתרץ תירוצן, תוספות רי"ד מפורסם מתרץ תירוצן. הרמב"ן והריטב"א תירצו שיש את המצוה בפועל והיא אמנם רק ביום, אבל חובה על הגבר גם בלילה לדאוג לכך שימולו את הבן ביום, וממילא אין זו מ"ע שהזמן גרמא. באותו אופן תירצו את הרמב"ם בבניין בית המקדש, שמצוה על ישראל גם בלילה לדאוג שביום יבנו את המקדש, שיהיה מקדש, ולכן הנשים חייבות במצוה זו. תפקידה של האשה הוא לדאוג לכל הדברים הללו, ולפעול למצוא את האמצעים לקיום תורה ומצוות – זוהי המטרה המקודשת ביותר שיש לאשה.

בעצם, קשה מאוד להכיר אשה גם אם מכירים אותה, כמו שידוע מהפסוק "כל כבודה בת מלך פנימה", אולם יש שני מבחנים בהם אפשר להכיר אשה – הבעל והילדים. גם שלמה המלך אומר בפרק "אשת חיל": "קמו בניה ויאשרוה בעלה ויהללה". אודות הגברת המנוחה, בשני המבחנים האלה אני חושב שהיא הצטיינה במיוחד. כאשר מדובר על הבעל, הרב רבי שאול, כולם יודעים את תבונתו ודעתו. באותו פרק אומר שלמה: "נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ", ולכאורה זהו שבח לבעל ולא לאשה, ומה עושה פסוק זה בפרק על אשת החיל? התשובה היא כמו שאמרנו, אם הבעל הוא כזה, סימן שיש לו אשה שתומכת בו בימין צדקה. בזה הרבנית וינגורט בוודאי הצטיינה.

הדבר השני זה: נשים במאי זכין? באקרוי בנייהו לבי כנישתא, ובאתנווי גברייהו בי רבנן ונטרין לגברייהו עד דאתי מבי רבנן (ברכות י"ז, א). הילדים – אשה שמסייעת לילדיה להיות גדולי תורה. אפשר לומר שהציון של המנוחה היה בנקודה זו ציון גבוה מאוד. היא עזרה לתורה, היא עזרה שבני הבית יהיו גדולי תורה, בחכמה, בכינה בדעת.

מספרים על אמו של הגר"א מוילנא – עליו אומרים שהיה כאחד הראשונים – שלפני מותה שאלה אותו: מה עלי להגיד בשמים. היא בטח חשבה שהוא יאמר **לה: תגידי** שהשארית בן – רבי אליהו מוילנא. אומרים, שהוא אמר לה כך: תגידי שהיית אלמנה שלשים שנה, וזה מספיק. תגידי שהיית כך וכך שנים אלמנה, ולא תראי פני גיהנם. אנחנו

הבן רבי אלעזר שליט"א

אמא ע"ה היתה ארבעים וחמש וחצי שנים אלמנה. מסופר על **הנאמן מוילנא** שאמר לאמו, כשתבואי לפני בי"ד של מעלה תאמרי את מספר השנים שהיית אלמנה וזה יועיל לך. אם עושים חשבון מה הם ארבעים ושיש שנות אלמנות, וזה לא היה קל, שרים רדפיה חינם, ומעולם לא התרגזה על אף אחד ולא כעסה על אף אחד. היתה מדברת עם כל אחד בסבלנות, לא היה אצלה בכלל מושג של קפידא בבין אדם לחבירו. וכך חינכה אותנו: נתנו לך סטירה - תתן אתה נשיקה!...

היתה רגילה לומר תמיד זיי גוט און פרום, תחשוב אך ורק על השני, להיטיב עם השני, תזכור שהשני הוא גם ילוד אשה. אלו דברים מאד נשגבים שכיום לדבר אותם זה בבחינת "דרגות".

[מחזיקי הדף]

ניתן לומר עליה, כי קיימה את כל מה שכתוב בספרי ה"חפץ חיים".

יהי רצון שתהי' מליצת טוב על כולנו, על כל כלל ישראל, ונזכה במהרה לתחיית מתי עמך ישראל ברחמים רבים, אמן.

סימא בביתא <פנינים ואגרות משמר הלוי ז'> : שולזינגר, משה מרדכי בן יצחק הלוי (1) - הודפס ע"י אוצר